

JURIDISK FORENINGSS AARBOG

FOR

VINTEREN 1911—1912

TRYKT SOM MANUSKRIFT TIL BRUG FOR
FORENINGENS MEDLEMMER

KØBENHAVN

TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKJÆR)

1912

INDHOLD.

	Pag.
I. Beretning.....	I
II. Foredrag:	
1. Højesteretssagfører Bache: Var det ikke paa Tide at ophæve Chr. V's Danske Lov?	1
2. Professor Munch-Petersen: Umiddelbarhed og Anklageproces efter Retsplejeloven	8
3. Overretsassessor Brun: Revisionen af Børneloven	17
4. Overretssagfører Edm. Warburg: Sagførelsens Stilling i den borgerlige Retspleje.....	23
5. Advokat Tjerneld: Den svenske „Aktiebolagslov“ af 1910.....	30

Den aarlige Generalforsamling

afholdtes Mandag den 25. September Kl. 8 i Frk.ne Nimbs Restaurant, Tivoliigaden.

Overretssagfører Bentzen valgtes til Dirigent.

Højesteretssagfører David aflagde Beretning for det forløbne Aar. Medlemsantallet havde været omtrent det samme som det foregaaende Aar. Medlemsantallet var den 1. September 355. Foreningen havde i Aarets Løb haft 6 Møder, paa hvilke der havde været holdt de i den udgivne Aarvog refererede Foredrag.

Regnskabet balancerede med 4,987 Kr. 95 Øre. Regnskabs-aaret, der begyndte med en Beholdning paa 1,846 Kr. 86 Øre, endte med en Beholdning paa 1,889 Kr. 52 Øre.

Der gaves enstemmigt Decharge for Regnskabet, der var revideret af Foreningens Revisor, Overretssagfører Bentzen.

Den afgaaende Bestyrelse: Professor Lassen, Professor Torp, Højesteretssagfører Liebe, Overretssagfører Axel Bang, Højesteretssagfører David, Kriminalretsassessor Møller og Overretssagfører Knudtzon genvalgtes.

Foreningens Revisor: Overretssagfører Bentzen genvalgtes.

Foredragene er refererede af Overretssagfører Aage Faurschou.

VAR DET IKKE PAA TIDE AT OPHÆVE CHRISTIAN DEN V's DANSKE LOV?

(Foredrag af Højesteretssagfører N. H. Bache med efterfølgende Diskussion
den 30te Oktober 1911).

Naar jeg i Aften vil fremsætte nogle Bemærkninger, om det ikke snart var paa Tide at ophæve Christian den V's Danske Lov, maa mine Udtalelser alene opfattes som den praktiske Jurists Indlæg i Spørgsmaalet og prætenderer ikke at give noget videnskabeligt Indlæg i Sagen. Jeg pointerer særligt dette, fordi jeg vil have Lov til paa enkelte Steder at understrege mine Udtalelser mere, end dette vilde være tilladt i et videnskabeligt Foredrag.

Hvis man gik ud fra den i sig selv saare naturlige Fiktion, at vi herhjemme havde en moderne eller dog nogenlunde moderne Civillovbog, og vi dernæst mødte fremmede Jurister, som forklarede os, at deres gældende Lov var over 2 $\frac{1}{4}$ Aarhundrede gammel, saa vilde vi med Rette ryste mistroiske paa Hovedet eller dog uvilkaarligt klassificere vedkommende Land i Rang med de mest obscure Balkanstater. Nu er det jo imidlertid vort eget Land, det drejer sig om. Det læres strax den begyndende Jurist, at vor endnu gældende Civillovbog stammer fra det Herrens Aar 1683, og desværre lader Sandheden deraf sig ikke bestride.

Dette er endvigere ikke blot teoretisk rigtigt, men desværre er det jo praktisk talt kun altfor sandt, at vor Civillovbog skriver sig fra nogle ældgamle Kulturperioder, og at der siden da paa alle Punkter er sket langt mere indgribende Ændringer

saavel i de individuelle som i de sociale Livsforhold, end der var sket i de forud for Lovens Givelse liggende Tusind Aar.

Det allerfarligste er nu maaske, at der i Teorien skal begyndes med at ses hen til Christian den V's Danske Lov, og at enhver begyndende Jurist strax ved sin Indtrædelse i Faget møder denne ærværdige Antikvitet, og vel at mærke ikke som et retshistorisk Spøgelse, men som det levende Grundlag for al vor Ret. De unge modtagelige Sind bliver derved uvilkaarlig i mange Retninger skruede et Par Aarhundreder tilbage i Tiden, noget der er saa meget betænkeligere, som Juristen mindst af alt trænger til tilbagegaaende Bevægelser.

Men dernæst staar disse ældgamle støvede Lovbestemmelser og fylder op i uendelige Sider i „Systemet“. Ikke blot forbruger de stadig en Mængde juridisk Energi, der ellers kunde være kommet Studiet og Undersøgelsen af moderne Ret til Gode, men de inficerer vor Retsvidenskab med et vist, halvvejs uærligt, Formaljuristeri. Vi kender alle fra vor Studietid det Væld af Intelligens, der af det sidste Hundrede Aars Professorer er udøst for at godtgøre, at visse Bestemmelser i Christian den V's Danske Lov, som det moderne Retsliv umuligt kunde acceptere, maa betragtes som bortfaldne, eller dog læses paa en hel anden Maade, end den umiddelbare Forstand giver. For at benytte et stærkt Udtryk giver Lovens fortsatte Bestaaen Anledning til en Del retsvidenskabelig Uvederhæftighed, hvad der er saa meget mere Synd, som vor Retsvidenskab netop iøvrigt præges af sober Ærlighed. Det er nemlig altfor fristende, naar man kommer til et vanskeligt Spørgsmaal, hvor det ellers er umuligt at finde en Lovstøtte, da at rekurrere til en eller anden Bestemmelse i Danske Lov, som med en velvillig subjectiv Fortolkning af Ordene kan bringes til at passe paa Spørgsmaalet, og erklære Spørgsmaalet løst derved, uagtet den simpleste retshistoriske Kritik vilde godtgøre, at Loven aldeles ikke havde tænkt paa Forhold af den foreliggende Beskaffenhed.

Jeg erindrer endnu, hvorledes vi, skønt ganske Nybegyndere, med instinktmæssig Skepsis reagerede mod de Fortolkninger, i Kraft af hvilke f. Ex. Tillidsteorien søgtes hjemlet ved Danske Lov. Senere er det jo ogsaa indrømmet, at disse Fortolkninger er ganske uhistoriske, og at de paagældende Lovbud sproglig set lige saa godt kan tages til Indtægt for Viljesteorien.

Alt saadant er Fortolkningskunster, der er endnu mere betænelige end dem, hvorved den hellige Skrift skal bringes i Overensstemmelse med den moderne Videnskabs Resultater.

Ved disse Fortolkninger fremelskes der hos den unge Jurist en beklagelig Tilbøjelighed til ren Formaljuristeri og uvirkelig Ordfortolkning. Ved Danske Lov bør jo selvfølgelig i første Række historiske Momenter være afgørende. Hvis man da anlægger en saadan Fortolkningsmaade, vil man i de fleste Tilfælde komme til den Erkendelse, at der i Loven slet ikke findes nogen Afgørelse af det foreliggende Spørgsmaal, eller at den Afgørelse, der findes, er givet for Forhold, der kun har Navnet fælles med de moderne. Burde det f. Ex. ikke strax gøres den unge Studerende klart, at det selvfølgelig er umuligt af Danske Lov at udlede nogetsomhelst om Ordningen af Retsforholdene vedrørende Jernbaner, Telefoner, Sporveje, Fabriksaktieselskaber, Fagforeninger o. l. Enhver sober Jurist maa dog sige sig selv, at det er umuligt at vide, hvorledes Danske Lov vilde have bedømt saadanne Forhold, der falder ganske udenfor de Livsrammer, den manøvrerer med.

Men selv om en Bestemmelse i Danske Lov efter Ordene passer paa et moderne Livsforhold, har man ikke Lov til at se bort fra den uhyre store historiske Forskel, der er mellem Datidens og Nutidens Forhold. Et meget illustrerende Exempel herpaa er D. L. 3—19—2. Denne Regel er givet under Hensyn til de ganske simple og patriarkalske Forhold, der den Gang forelaa, de usammensatte Næringsforhold, hvor Mester og Svend arbejdede sammen i een Stue hele Dagen, hvor Principalen personlig var med i det hele, og hvor endelig de Erstatningssummer, der kunde blive Tale om, var gennemsnitlig meget smaa. Da alle disse Forhold forandredes, gled Reglen ganske af sig selv ud af Tilværelsen som en Retsantikvit. I den sidste Menneskealder har vi imidlertid set den Mærkværdighed, at Reglen atter er kommen til Hæder og Værdighed, skønt Livsforholdene vel nok er blevne saa forskellige som vel tænkeligt fra hine Tiders. De nye Livsforhold har ud fra helt andre Forudsætninger medført Trang til et Erstatningsansvar for Bedriftslederen for de underordnede Organers Handlinger, selv om der ikke forelaa noget retstridigt Medansvar fra dennes Side. Saadant Ansvar, den saakaldte „Haftpflicht“, er

kendt overalt i Udlandet, og herhjemme opnaar vi noget lignende gennem D. L. 3—19—2. Det er imidlertid efter min Mening ganske utilladeligt, da den moderne Regel ikke med nogensomhelst juridisk Ærlighed kan støttes paa Danske Lov, hvis man da ikke vil falde tilbage til den vildeste Bogstavdyrkelse. Jeg ser i Aanden en kommende juridisk Professor grave en eller anden længst salig hensovet Bestemmelse op til Regulering af Retsreglerne om Flyvemaskiner.

Jeg nærer, skønt jeg er praktisk Jurist, en dyb Respekt for den teoretiske Retsvidenskab, men det maa fordres, at denne stadig holder sig for Øje, at en skreven Lov ikke er et løst i Luften svævende Magtbud, men altid knytter sig til visse Tilstande i det levende Liv, og kun er Ret, saalænge disse Tilstande giver Reglen Liv; falder disse Tilstande eller Forudsætninger bort, dør Lovreglen eo ipso, og naar man senere ved andre Tilstandes Opstaaen graver Reglen op, begaar man et retsvidenskabeligt Falsum.

Vor Civilret sejler, som det allerede fra anden Side er udtalt, med et Lig i Lasten; lad os da hurtigst muligt faa kastet dette Lig overbord. Lad os faa vedtaget en nem lille Lov, hvori der ikke staar andet end disse faa Ord: „Christian den V's Danske Lov ophæves“, og lad os een Gang for alle kvittere al den Ærbødighed, vi rent retshistorisk nærer for denne Bog ved nogle smukke Ord i Motiverne. Lad os sige lige rent ud, at al Veneration her er slet anvendt. Loven er, set som Led i vor moderne Retstilstand, saavel formelt som reelt slet. Der findes næppe, udover visse selvfølkelige Almenregler, een Tanke deri, som vi kan sympatisere med.

Fordelene ved en ligefrem Ophævelse af Loven vilde derfor være meget betydelige; og den blotte Kendsgerning, at vi saa, baade reelt og formelt, stod uden nogen Civillovbog, vilde da maaske give Incitament til, at denne deprimerende Tilstand dog ikke blev altfor langvarig; og Skaden derved, ja den er i værste Fald saa ringe, at den ikke paa langt nær vejer Fordelen op.

Der vil nu maaske blive indvendt, at vi ikke uden videre kan ophæve Danske Lov, da vi saa paa flere Punkter kom til at staa uden Lovgivning. Den Ulykke er nu i sig selv ikke saa stor, idet hele vor Obligationsret for den allervæsentligste Del savner, eller indtil Lov om Køb kom, savnede Lovregler,

medens vi dog — eller maaske netop derfor — har klaret os godt alligevel. Men ærlig talt, nu til Dags har Danske Lov kun overmaade ringe praktisk Betydning.

Taleren gennemgik derefter i store Træk samtlige Lovens Kapitler og søgte at paavise, at saa godt som alle Lovens Bestemmelser var enten forældede, gaaede af Brug, afløste af senere Love eller ændrede af Praxis. De faa Bestemmelser, der efter Talerens Mening endnu havde Betydning, kunde godt undværes, fordi der ved Siden af Loven var Hjemmel for Reglen i en sikker Praxis. De faa Huller, der vilde komme i Lovgivning og Retsanvendelse, kunde let stoppes ved i en Fart at lave en Supplementslov til Ophævelsesloven, indeholdende de nødvendige Regler, hvis man da lod en enkelt praktisk Jurist udarbejde denne og lod være at nedsætte en højtlærd Kommission. Et saadant Arbejde kunde højst tage en Maanedes Tid eller saa.

Den Skade, der saaledes vilde ske ved den formelle Ophævelse af Loven, vil i værste Fald blive minimal. Fordelene derved vil derimod blive betydelige i alle Retninger, langt mere vidtrækkende, end man ved første Øjekast tror. Vi burde alle kunne blive enige om, at det er en juridisk Skandale, at vi endnu skal leve paa en Civillovbog fra det Herrens Aar 1683. Lad os snart faa stedet denne højjærværdige Antikvitæt til Jorden; Gudbevares, med fuld Honor — og lad os saa tage fat paa at faa tilvejebragt en moderne Civillovbog.

Professor Munch Petersen udtalte, at han i det store og hele kunde være enig med Taleren i dennes almindelige Betragtninger om Danske Lov; herom havde han selv tidligere offentlig udtalt sig, og det var derfor overflødigt at komme nærmere ind derpaa.

Derimod vilde Taleren gøre nogle Bemærkninger til Forsvar for den af Indlederen saa haardt trængte danske Retsvidenskab. Saa slem, som Indlederen havde skildret det, var denne nu ikke. I Systemet søgte man nu netop altid ved Retsreglernes Dannelse at understrege det praktiske Livs Trang og lod Hi-

storie være Historie. Saaledes angives f. Ex. den af Taleren fremdragne Lovbestemmelse D. L. 3—19—2 netop at være i overordentlig løs Forbindelse med den moderne Trang til en Regel om „Haftpflicht“. Den unge Studerende gøres netop strax opmærksom paa, at vi har en gammel antikveret Lov, som man formeldt maa operere med, men hvis praktiske Betygning er yderst ringe. Taleren vilde ligesom Indlederen, gerne have Loven ophævet, men saa let, som denne antog, gaar det nu ikke. Indlederen indrømmede jo dog af og til, at der var et Par enkelte Lovbud, som maatte bevares, eller maa-ske kunde gælde, selv om de blev ophævede; men Sagen vilde i Virkeligheden blive den, at Danske Lov vilde blive ved at gaa igen, saalænge vi ikke faar en hel ny Civillovbog, idet de gamle tilvante Bestemmelser vilde ligge og dæmre i Bevidstheden.

Intet Sted i Verden har man forsøgt den af Indlederen foreslaede Udvej. Skal man videre, maa der en ny Lov til, der tvinger Juristerne til at forlade de gamle Synspunkter.

Professor Bentzon vilde i og for sig ikke tage Ordet for at komme den betrængte Retsvidenskab til Hjælp, men nærmest for at berigtige en Del rent faktiske Misforstaaelser i Indlederens Udtalelser. Taleren henledede saaledes Indlederens Opmærksomhed paa, at adskillige af de Lovbestemmelser — særlig indenfor Talerens specielle Fag — som Indlederen havde betegnet som forældede og ude af Brug, tværtimod stod i fuldt Flor som endog daglig anvendte Retsregler, f. Ex. D. L. 5—2—30, 5—2—31 og 32, D. L. 5—2—70, 71, 72, D. L. 3—16—16 o. m. a.

Naar Indlederen dernæst talte saa haardt om en af hans Kollegers Benyttelse af D. L. 5—1—1, var ogsaa dette urigtigt. Vil man nemlig gøre op med Danske Lovs Stilling til Spørgsmaalet „Forventning ctr. Viljesmangel“, er det saa ganske afgjort, at Danske Lov tager Plads paa deres Side, der lægger den afgørende Vægt paa Ordets Betydning. D. L. 3—19—2 blev ikke ført frem af „Haftpflicht-Teorien“, men Lovbudet blev genindført, fordi Praxis under en almindelig Trang til en saadan Regel greb det. Om Kodificationens Betydning udtalte Taleren sig i Tilslutning til Professor Munch-Petersen.

Overretssagfører Thamsen mente, at Indlederen for meget havde undervurderet den pædagogiske Betydning af Danske Lov; netop for begyndende Jurister havde denne Lovbog store Fortrin fremfor de moderne detaillerede, vanskeligt tilegnelige Love.

Indlederen replicerede kort til de forskellige Talere og fremhævede særlig overfor Professor Munch Petersen, at han ikke troede, at Teorien praktiseredes netop saaledes, som denne havde udtalt; overfor Professor Bentzon skulde han udtale, at der ikke var een eneste Bestemmelse i Danske Lov, som han mente ikke kunde ophæves uden Skade.

UMIDDELBARHED OG ANKLAGEPROCES EFTER RETSPLEJELOVEN.

(Foredrag af Professor, Dr. jur. H. Munch-Petersen den 11te Decbr. 1911).

Det er en gammel maaske næsten triviell Sandhed, at Lovene ikke har deres Betydning i sig selv, men alene som levende Faktorer i det praktiske Retsliv, som Midler til at tjene dettes Formaal og Fornødenheder. I ganske særlig Grad gælder da dette om Proceslove. Disse danner i Virkeligheden kun den ydre Ramme, som senere gennem Praxis skal udfyldes. En lignende Synsmaade maa da ogsaa anlægges paa vor nye Retsplejelov. Hvorledes denne, naar den — forhaabentlig nu snart — træder ud i Livet, vil forme sig, vil for en væsentlig Del afhænge af den Brug, som Praxis vil gøre af det betydningsfulde nye Redskab for vor Retspleje, som derved er skabt, om man vil forstaa at anvende det paa rette Maade og lede Udviklingen i den rigtige Retning. Dette vil jeg her søge at belyse ved at betragte de to Hovedpunkter, der med Rette er blevet anset for de svageste ved den nye Retsplejeordning: den for store Begrænsning, den gør i Umiddelbarhedsprincippet, og Udelukkelsen af en egentlig Anklageproces. Ogsaa her er det nemlig min Overbevisning, at Praxis gennem en maalbevidst Anvendelse af Loven vil kunne opnaa langt mere, end dennes Bestemmelser umiddelbart synes at give Hjælp til.

1. Ingen kyndig vil være i Tvivl om den overordentlige Betydning, som Bevisumiddelbarheden, Grundsætningen om, at Bevisførelsen skal foregaa umiddelbart for dem, der skal dømme i Sagen, har til at fremme en naturlig og retfærdig

Retspleje. Den kan med Rette betegnes som Kærnepunktet i al moderne Proces, idet Hovedbetydningen af den Mundtlighed, som denne indfører, netop ligger deri, at den først gør Umid- delbarhed i Bevisførelsen mulig. Desto beklageligere vilde det da være, om vor Retsplejelov i for høj Grad udelukkede denne „Livsnerve“ for Retsplejen. En nærmere Betragtning af Loven vil imidlertid vise, at den vel indeholder Indskrænkninger i Be- visumiddelbarheden, som maatte ønskes borte, men at den dog aabner Mulighed for dens Gennemførelse i betydelig videre Omfang, end Lovens Bestemmelser maaske ved første Øjekast kunde give Indtryk af.

Der gælder som bekendt for det første visse Afstandsbegræns- ninger for Vidners eller Parters Pligt til at møde frem for den dømmende Ret og her afgive Forklaring. Saaledes er efter § 162 i borgerlige Sager Vidner som Regel overhovedet ikke pligtige at give Møde for en Ret udenfor den Underretskreds, hvori de bor eller opholder sig, og Parter er ifølge § 293 kun forpligtede til at møde til personlig Afhøring i en vis begrænset Afstand udenfor Retskredsen. Ogsaa i Straffesager gælder der for Vidners Mødepligt en vis territorial Begrænsning.

I Praxis vil imidlertid Betydningen af disse Afstandsbestem- melser kunne lade sig begrænse meget væsentligt.

Under Domsbehandling for Landsret og Højesteret have der saaledes udtrykkelig Hjemmel for Indkaldelse af Vidner eller Parter udenfor de nævnte Afstande, naar det maa antages at være „af særlig Betydning for Sagens Oplysning“. Afgørelsen heraf vil jo ganske bero paa Domstolenes Skøn, og da særligt paa, hvilken Betydning Domstolene i det hele tillægger den umiddelbars Afhørelse.

Da der ved Retsplejens Revision skete den væsentlige For- bedring, at Forberedelsen af en borgerlig Landsretssag ved § 329, 2. Stk. i en Række praktiske Tilfælde blev henlagt til Landsretten selv, foretoges der samtidig ved § 162 den Udvi- delse af Bevisumiddelbarheden, at i disse Tilfælde et Vidne, selv om det ikke bor i den paagældende Underretskreds, dog skal være pligtig at møde for Landsretten, naar blot dets Under- ret har Tingsted i den Retskreds, hvor Landsretten har sit Sæde — en Bestemmelse, der jo faar særlig Betydning for Jurisdiktionerne i Københavns Omegn.

Endvidere maa selvfølgelig saavel Vidner som Parter kunne frafalde Afstandsbeogrænsningen, og saadant Afkald maa sikkert kunne gives, forinden Sagen paabegyndes. For Parternes Vedkommende er en saadan Mulighed udtrykkelig forudsat i § 293, 3. og 4. Stk., og det samme maa sikkert antages med Hensyn til Vidnerne. Ganske vist synes det noget paafaldende, at Loven (i § 162) ikke for deres Vedkommende indeholder nogen tilsvarende Bestemmelse; men det har dog utvivlsomt ikke været Meningen dermed at ville udelukke Vidner fra at paatage sig en saadan Forpligtelse. Udeladelsen af den udtrykkelige Bestemmelse derom kan naturligt forklares ved, at den er blevet anset for overflødig.

Men selv om der ikke er paataget en saadan særlig Pligt, vil der utvivlsomt kunne gøres meget til at udvide den umiddelbare Forklaring af Parter og Vidner udover den af Loven fastsatte Ramme.

Hvad Parterne angaar, vil man, hvor Muligheden for den formelle Partsafhøring glipper, kunne gribe til den formløse Udspørgen af Parterne, som hjemles ved Lovens § 273, og som i de fleste Retninger vil have samme Virkning. Det er i hvert Fald givet, at Domstolen altid vil kunne gøre en Henstilling til Parterne om at indfinde sig personlig, og en saadan Henstilling vil Parterne meget vanskelig kunne sidde overhørige.

Med Hensyn til Vidnerne vil en Part jo i mange Tilfælde gennem en venskabelig Overenskomst kunne opnaa, at de møder for Retten uden Hensyn til Jurisdiktionsgrænserne, saaledes som det allerede nu ofte sker ved Sø- og Handelsretten. Et Spørgsmaal, der maaske kan omtvistet, er, hvorvidt der da tilkommer Vidnerne noget Retskrav paa Godtgørelse for Tidsspilde og Rejseudgifter, saaledes som Retsplejen § 183 hjemler det i borgerlige Sager. Det maa dog vistnok antages, at Vidnerne maa kunne forlange baade den sædvanlige Vidnegodtgørelse og de særlige Udgifter til Rejser refunderet, ganske paa samme Maade, som dette sker i Praxis efter Lov 20de April 1888.

Naar de omtalte Afstandsbestemmelser ikke er til Hinder, aabner Loven i ret vidt Omfang Adgang til umiddelbar Bevisførelse. Baade i borgerlige Underretssager og i Straffesager, der behandles ved Underretten, vil saaledes Afhørelsen af Parter og Vidner altid ske ved den dømmende Ret. Derimod er

Umiddelbarhedsprincippet i Reglen ikke gennemført ved Sager, der behandles ved Landsret eller Højesteret, men disse Retter kan dog ifølge § 163, 3. Stk. saavel i Straffesager som i borgerlige Sager bestemme, at Vidnesbyrd aflægges under Domsforhandlingen for Retten, naar de maa antages at være af særlig Betydning for Sagens Oplysning. I Nævningesager er endelig Bevisumiddelbarhed fuldt gennemført.

Medens Lovens almindelige Regler kan gengives saaledes, kan der være Grund til dertil at knytte nogle særlige Bemærkninger angaaende Mulighederne for Bevisumiddelbarhed i de — i Reglen større — borgerlige Sager, der behandles ved Landsret som første Instans. Det er nemlig givet, at der ved Retsplejens Revision er sket en vis Udvidelse paa dette Punkt.

Efter Loven af 1908 skulde Bevisførelse til Brug ved en Landsretssag altid foregaa ved Underretten.

Heri skete der nu ved Revisionen i 1909 i hvert Fald den Ændring, at ifølge § 163, 1. Stk., 2. Punkt Vidneførelse, naar Forberedelsen af en Landsretssag foregaa ved Landsretten selv, ogsaa kan ske ved denne Ret. En lignende Bestemmelse er ved § 346, 2. Stk. truffet med Hensyn til Parternes personlige Afhøring.

I de Tilfælde, hvor Bevisførelse saaledes kan foregaa ved Landsretten, maa den vistnok ogsaa, hvor dette findes at være den hensigtsmæssigste Ordning, kunne henskydes til selve Domsforhandlingen. En saadan Ordning er, som berørt, den naturligste ved Underretten, og en gentagen Vidneafhøring vil ikke blot kunne spille Rettens Tid, men ogsaa let kunne svække Vidnesbyrdets Bevisværdi.

Ganske vist maa det indrømmes, at Loven nærmsst synes at forudsætte, at Bevisførelsen sker paa Forberedelsesstadiet, jfr. §§ 162, 1. Stk. og 163, 1. Stk. og § 360, der kun taler om yderligere Afhøring af tidligere førte Vidner. Men dette kan næppe være afgørende. Det maa nemlig erindres, at den Ændring i Loven, hvorved Forberedelsen af Sagen i visse Tilfælde henlagdes til Landsretten selv, skete paa et ret sent Stadium, hvor man ikke fandt Tid eller Lejlighed til nærmere at indarbejde den i Lovens øvrige Ordning. Man indskrænkede sig derfor i det væsentlige til at gøre en Tilføjelse til § 329, 2. Stk.

om, at Reglerne i de følgende Paragrafer kun skulde finde Anvendelse „med de fornødne Lempelser“. Hertil maa man dog ogsaa kunne regne Muligheden for at lade en helt ny Bevisførelse foregaa under Domsforhandlingen. Et Fingerpeg i saa Henseende er ogsaa den Udvikling, der paa dette Punkt særlig i de senere Aar har fundet Sted ved den københavnske Sø- og Handelsret.

Hvor derimod Sagens Forberedelse ikke foregaa ved Landsretten, er der desværre næppe Mulighed for at lade den første Afhørelse af Vidner o. s. v. ske umiddelbart ved den dømmende Ret. Men Vidnerne maa altid først føres ved Underretten, og der er kun Adgang for Landsretten efter § 360 til at tage Bestemmelse om en yderligere Afhøring senere under Domsforhandlingen ved Landsretten. Dog kan man sikkert ogsaa her komme et betydeligt Skridt videre, end i Loven forudsat, nemlig ved, at man betragter Underrettens Afhøring væsentlig kun som et Middel til at foretage en foreløbig Sigtning af Materialet, saa at man med Hensyn til alle Vidner, der kan antages at have nogen virkelig Betydning for Sagen, indskrænker Afhøringen til det mindst mulige og henlægger Vidnernes Hovedforklaring til den fornødne Afhørelse ved Landsretten.

2. Jeg gaar nu over til det andet Hovedpunkt, jeg i Aften vil omtale: Muligheden for en egentlig Anklageproces efter Retsplejeloven. Jeg erkender, at denne Mulighed er begrænset, og har ogsaa allerede tidligere antydnet, at jeg anser dette for at være et svagt Punkt ved den nye Ordning. Den Mellemsvej, man er gaaet, ved hverken at gøre Straffeforfølgningen rent inkvisitorisk eller rent accusatorisk, anser jeg for absolut uheldig; det ene rigtige vil sikkert være at arbejde paa at faa den accusatoriske Proces mere og mere indført.

Men aabner da overhovedet Retsplejeloven nogen Mulighed for en saadan Udvikling i accusatorisk Retning. Tilsyneladende er den ganske udelukket, idet Loven intet kender til den selvstændige Anklagemyndighed, der maa anses for nødvendig til Gennemførelse af en virkelig accusatorisk Proces. Jeg tror imidlertid, at Loven ogsaa her rummer Udviklingsmuligheder, som det blot gælder om paa rette Maade at fremelske.

For at paavise dette vender jeg mig først til Forholdene her i København, men vil strax forudskikke, at Sagen stiller sig

væsentlig paa samme Maade paa Frederiksberg og i de store Købstæder, Aarhus og Odense o. a., hvor der skal være en særlig Politimester ved Siden af Dommeren. Her aabner Tilstedeværelsen af en selvstændig Politimyndighed en Mulighed for til den at knytte de Opgaver, der ellers paahviler Anklagemagten til Sagens Behandling og Oplysning. Men Spørgsmaalet er, om Lovens formelle Ordning giver Plads for disse Opgaver, og om Politiet er i Stand til effectivt at varetage dem.

Hvad nu det første Spørgsmaal angaar, er der paa Efterforskningsstadiet ingen Tvivl om, at en saadan selvstændig Virksomhed fra Politiets Side kan finde Sted, idet Loven i Kap. 72 ligefrem paalægger Politiet den og giver nærmere Regler om dens Udførelse.

Naar imidlertid Efterforskningsstadiet afløses af den retslige Forundersøgelse, synes Forholdet helt at skifte Karakter, saa at der slet ikke mere bliver nogen Plads for Politiet som selvstændig Faktor i Straffeforfølgningen.

Allerede Hovedbestemmelsen i § 802, 1. Stk., der fastslaar Forundersøgelsens formelt inkvisitoriske Karakter, synes at udelukke enhver Tale om Medvirkning fra Politiets Side, idet den ubetinget foreskriver „Dommeren har i Embeds Medfør, uden at yderligere Begæring udfordres“ at foretage alle hensigtsmæssige Skridt til Opnaelse af Forundersøgelsens Øjemed. Der kan dog ikke lægges saa stor Vægt herpaa, naar det erindres, at ogsaa det oprindelige Kommissionsudkast, skønt det jo netop indførte en accusatorisk Proces i § 205, indeholdt den samme Bestemmelse. Den siger jo i og for sig ogsaa kun, at nogen Begæring ikke „udfordres“, men udelukker ikke, at Dommeren tager Hensyn til mulige Begæring. I det hele maa man ikke overvurdere Betydningen af Lovens formelle Ordlyd for Straffeprocessens Udvikling i inkvisitorisk eller accusatorisk Retning; men denne vil væsentlig blive bestemt ved reale Hensyn, ved en Slags Kræfternes Spil mellem de forskellige Faktorer, der medvirker ved Retsplejen. En stærk og energisk Indgriben fra Politiets Side vil sikkert kunne gøre Dommerens Indgriben til Sagens Oplysning næsten overflødig, saa at han væsentlig henviser til sin naturlige Opgave, objektivt at prøve og regulere Parternes Virksomhed og bedømme dens Resultater. Et slaende Exempel herpaa frembyder f. Ex. Forholdene

i Norge, hvor man paa Trods af en tilsvarende Lovbestemmelse har formaaet at udvikle en Anklageproces til større Fuldkommenhed end hidtil i noget andet Land.

Større Betænkelighed kunde det synes at vække, at man i den endelige Lov har udeladt forskellige Beføjelser, der i Kommissionsudkastet var tillagt Politiet. Dette gælder saaledes f. Ex. i §§ 802, 804, 805 og 207, der alene tillægger „den Sigtede“ eller hans Forsvarer Ret til at rette Begæringer til Dommeren, være til Stede i Retsmøderne, faa Underretning om disse og begære Spørgsmaal stillet til Vidnerne, medens de tilsvarende §§ i Kommissionsforslaget tillagde „Sagens Parter“, hvorunder ogsaa Paatalemyndigheden faldt, de nævnte Beføjelser. Forholdet er imidlertid det, at man sikkert uden nogensomhelst Hjemmel vil give Politiet de samme Beføjelser som Sigtede i de nævnte Retninger, ja, at man endog fra Rettens Side vil være glad ved, at Politiet benytter sig deraf.

Men Spørgsmaalet bliver da endnu: Raades der over de fornødne personlige Kræfter til Udfoldelsen af en saadan aktiv Anklagevirksomhed, som jeg altsaa mener, at Loven aabner Plads for, og vil navnlig Politiet være i Stand til at magte en saadan Opgave? Ja, i København har vi jo Vicepolitidirektøren som særligt Organ for Paatalemyndigheden. Det er imidlertid klart, at der maa gives denne Embedsmand en ikke ringe Assistance, for at hans Paatalevirksomhed skulde kunne antage en saadan aktiv Karakter. Denne Hjælp kunde da tænkes ydet ham i Form af nogle nye Fuldmægtige. Ved denne Ordning vilde der imidlertid være den store Mangel, at disse Fuldmægtige i hvert Fald ikke kunde føre Sagen frem for den dømmende Ret, idet hertil skal antages en af de offentlige Sagførere. Herved vil Enheden i Anklagemyndigheden gaa tabt, hvad der vil være meget uheldigt.

For at opnaa, at det er den samme Mand, der forfølger Sagen helt igennem, vil det være nødvendigt, at Politiet paa Undersøgelisestadiet betjener sig af en af de offentlige Sagførere, og naar det da blot gøres til fast Regel, at den samme Sagfører, der har haft Sagen paa Undersøgelisestadiet, beskikkes til at føre den for den dømmende Ret, er jo paa en ganske simpel Maade Enheden i Anklagearbejdet bragt tilveje. I Nævningsager, hvor Anklageren beskikkes af Rettens Formand,

maatte Retsformanden ved sin Beskikkelse følge en vis Turnus, og Politiet da ved Antagelse af Medhjælperen ved Paatalevirk-somheden iagttage den samme Orden. Det maa herved erindres, at man ved Lovens Givelse har tænkt sig, at der til Anklagere kun skulde antages et stærkt begrænset Antal Sagførere, som skulde uddanne sig til Specialister i Anklagerfaget og væsentlig vie sig til dette. Paa denne Maade vilde man i København let faa en fast og stærk Anklagemyndighed.

Vender jeg mig herefter til Forholdene udenfor Køben-havn, vilde der paa de Steder, hvor der bliver en særlig Politi-mester, være Mulighed for en lignende Ordning. Det vil sik-kert blot være det naturligste at overlade Beskikkelsen til dem, der i Forvejen i alle egentlige kriminelle Sager er Indehavere af den formelle Paatalemyndighed, nemlig Amterne. Naar de da til Sagens Forberedelse benytter sig af de lokale offentlige Sagførere, vil en ganske lignende reel Gennemførelse af en Anklageproces kunne ske som her i København. Men det væsentligste i den accusatoriske Ordning vil ad denne Vej vistnok ogsaa kunne lade sig opnaa selv paa de Steder, hvor en personal Adskillelse af Politi- og Dommermyndigheden endnu ikke er sket.

Et Spørgsmaal af praktisk Betydning maa jeg endnu kort berøre, nemlig hvorledes man vil være i Stand til at yde disse Sagførere Vederlag for det Arbejde, de udfører i Sagen, forinden de bliver formelt beskikkede som Anklagere. For saa vidt der senere bliver rejst egentlig Tiltale, maa dog vistnok Domstolene allerede ved en lidt liberal Forslaaelse af Bestemmelsen i § 984 kunne skaffe sig den fornødne Hjæmmel. Hvis Undersøgelsen sluttet uden Tiltale, kan denne Bestemmelse derimod ikke afgive nogen Hjæmmel. Derimod kunde det Spørgsmaal rejses, om ikke Justitsministeren i den almindelige Beføjelse, der tilkommer ham til at beskikke offentlige Sagførere til Hjælp for Myndighederne, ogsaa kunde finde en tilstrækkelig Hjæmmel til Beskikkelse af Sagførere til Bistand ved det Arbejde, der i saa Henseende naturlig paahviler Paatalemyndigheden. I saa Fald maatte disse Sagføreres Salær vistnok kunne fastsættes i Over-ensstemmelse med Reglerne i Lov 24de Maj 1879. Hvis man imidlertid skulde nære Betænkelighed herved, maatte der sik-kert kunne findes andre Udveje, f. Ex. at Justitsministeren ved

en Bevilling paa Finansloven opnaaede den fornødne Hjemmel til Afholdelse af disse Honorarer.

Jeg maa dog til Slutning betone, at den Ordning, som jeg her i korte Træk har skitseret med Sagførere som Medhjælpere ved Anklagevirksomheden, sikkert kun vil komme til at betegne en Overgangstilstand til den principielt rigtige Ordning, at Anklagerne er særlige offentlige Embedsmænd.

ledes mindst 100 Rejsedage, Formandsstillingen derimod daglig Tilstedeværelse i København, saaledes at Arbejdet allerede af den Grund vanskelig kan samles paa en Haand. Udvalget foreslaar derfor, at det nuværende samlede Embede deles i 2 selvstændige Embeder, hver beklædt af én Mand. Desuden foreslaas det, at der til Hjælp for Overinspektøren udnævnes 1 à 2 Inspektører til at bistaa Overinspektøren med Rejser. Antallet bør afhænge af, i hvilket Omfang man vil inddrage de ca. 4000 Plejehjem under et effectivt Overtilsyn.

Ved Værgeraadenes Sammensætning foreslaas forskellige Ændringer. I Stedet for den nuværende Ordning med to Slags Værgeraad, de „store“, med 7 Medlemmer, i København, Frederiksberg og Købstadkommuner paa over 10,000 Indbyggere, og de „mindre“, med 5 Medlemmer, i de andre Kommuner foreslaas overalt indført Værgeraad med 7 Medlemmer. Forskellen paa Værgeraadenes Sammensætning for Tiden bestaar jo i, at de smaa Værgeraad savner det juridiske og lægelige Element. Da man imidlertid ved Lovforslaget vil udvide Værgeraadenes Myndighed og tillægge dem Ret til i visse Tilfælde at træffe Beslutning om Anbringelse udenfor Hjemmene og om at fratage Forældrene Forældremagten over Børnene, har man anset det for nødvendigt altid at have Juristen (Underdommeren) med. Sognepræsten skal dernæst fremtidig ikke som nu, være født Medlem af Raadet; herved indvindes én Plads, som man i Købstæderne har benyttet til i Stedet for at indvælge en Lærer og en Lærerinde, medens der nu kun sidder enten en Lærer eller en Lærerinde.

Endelig har et Flertal af Udvalget ønsket, at det Element i Værgeraadene, der ikke repræsenterer en særlig Sagkundskab, som man har ønsket optaget i Raadene, altsaa de læge Elementer, fremtidig skal vælges efter Reglerne for Valg til Hjælpkasserne (Lov Nr. 125, 4. Maj 1907, jfr. Lov Nr. 46, 26. Marts 1909), for at den almindelige Vælgerklasse kan faa afgørende Indflydelse paa Valget. Et Mindretal har derimod ønsket at bevare den nuværende Valgmaade, hvorefter Valget sker af Kommunalbestyrelsen efter Reglerne for Forholdstalsvalg, idet Mindretallet har ment, at den nuværende Valgmaade har vist sig fuldt tilfredsstillende, og at man herigennem bedst sikrede

sig, at der kun som Medlemmer af Raadene vælges Personer, der har særlige Evner og Interesse for Børnearbejdet.

Med Hensyn til Kompetenceforholdet mellem Værgeraad og Overværgeraad er foreslaet flere nye Regler. Værgeraadenes Myndighed er betydeligt udvidet, idet man har foreslaet at opgive den nuværende Bestemmelse om, at enhver Beslutning om Forældremagtens Fratagelse eller Børnenes Anbringelse udenfor Hjemmet skal indbringes for Overværgeraadet. Nu foreslaar Udvalget, at overalt hvor der foreligger fuldt Samtykke fra Forældre eller andre Vedkommende til en af de nævnte Dispositioner, behøver Værgeraadets Bestemmelse ikke at indbringes for Overværgeraadet. Dette har man anset for forsvarligt, fordi det juridiske Element altid nu vil være repræsenteret i Værgeraadet, naar saadanne Beslutninger træffes. Derimod skal en saadan Beslutning af Værgeraadet indbringes for Overværgeraadet, naar Forældrene ikke har givet fuldt Samtykke, eller ikke har været til at finde, ligesom Værgeraadets enkelte Medlemmer altid har Ret til at forlange en Flertalskendelse, der gaar dem imod, indbragt for Overværgeraadet. Fremdeles er det nødvendigt, at Overværgeraadet, hvor de praktiske Erfaringer om Børnesagen samles, kan fungere som consultativ Instans, som Værgeraadene kan forelægge Sagerne til Afgørelse, naar de ønsker det. Dette har navnlig Betydning i Grænsetilfældene f. Ex. i Spørgsmaal om Udlændinges Børn eller aandssage eller epileptiske Børn o. s. v., som underkastes Værgeraadets forsyrg. Fremdeles er ogsaa hele Betalingsspørgsmaalet henlagt til Overværgeraadet. Ligeledes er den Adgang, der ifølge § 24 i den nugældende Lov haves for Overinspektøren som Formand i Overværgeraadet til af egen Drift at faa Sager forelagt, naar Værgeraadet findes ikke at gøre sin Pligt, overført til Overværgeraadet.

Bestemmelserne om hvilke Personer der falder ind under Lovens Omraade, er i det væsentligste bevarede i deres nuværende Skikkelse; dog foreslaas den nuværende Lovs § 1 b, om de sædeligt fordærvede Børn udvidet fra 15 Aars-Grænsen til 16 Aars-Grænsen, under særlige Forhold til 18 Aars-Grænsen, ligesom Lovens § 1 c om Børn, der er Genstand for Forældrenes Mishandling eller lider Nød i Hjemmet, foreslaas udvidet til at omfatte Personer under 18 Aar i Stedet for nu under 15 Aar.

Et Punkt, hvor der derimod har maattet skabes helt nye Regler, er Optagelses- og lagttagelseshjemmene. Hovedmangelen ved den nuværende Tilstand er, at disse for Tiden ikke er undergivne noget lovmæssigt ordnet Tilsyn; der tiltrænges Regler dels for deres Anerkendelse, dels for deres Drift. Det foreslaas nu, at disse Hjem, forinden de træder i Virksomhed, maa indhente Statsanerkendelse; det betyder nemlig, at Sundhedsstyrelsen og Overinspektøren faar et Ord med at sige i Sagen.

Endvidere foreslaas det, at der øves et stadigt Tilsyn med disse Hjem, og at Opholdets Varighed reguleres, saaledes at Anbringelsen paa Optagelseshjemmene f. Ex. ikke uden Overværgeraadets Samtykke skal kunne udstrækkes udover 2 Maaneder.

Den psykiatriske Observation af Børnene er for Tiden højst mangelfuld, idet der hverken paa Kommunehospitalets 6te Afdeling eller paa Sindssyge- eller Aandssvageanstalterne har været Plads ledig. Det foreslaas nu, at der i Forbindelse med en af disse Institutioner eller den nye Sindssygeanstalt, der skal oprettes, skaffes Plads til mindst 20 Drengene og 10 Piger.

Paa samme Maade foreslaas det, at der til hvert Børnehjem knyttes en fast Huslæge og eventuelt Sanatoriebehandling.

De under den nuværende Ordning bestaaende Opdragelsesanstalter foreslaas under den fremtidige Ordning betegnede som respektive „Skolehjem“ for den ukonfirmerede Ungdom, og „Ungdomshjem“ for den konfirmerede Ungdom. Hermed tilsigter man at imødekomme Ledernes Ønske om at faa tilkendegivet, at Formaålet med disse Institutioner er, saa meget som muligt, at skabe et Hjemms Hygge og Beskyttelse for de der anbragte Elever. Grænsealderen for Optagelse paa Ungdomshjemmene sættes efter Lovforslaget op fra 12 Aar til 14 Aar for Drengene og 13 Aar for Piger.

Der foreslaas dernæst paa Stats-Ungdomshjemmet for unge Mandspersoner forsøgsvis indført en saakaldet „lukket Afdeling“, hvor man, saavidt mulig, faktisk vil hindre de under den nuværende Ordning saa talrige Undvigelses.

Det under den nuværende Ordning bestaaende Strafferegulativ ønskes ophævet og erstattet af almindelig Hustugt, der dog nærmere maa ordnes gennem et almindeligt Regulativ.

Overtilsynet med Opdragelseshjemmene tænkes ført af Overinspektøren for Opdragelseshjemmene, der til Assistance paa

sine Tjenesterejser bør have 1 á 2 Inspektører. Saafremt der ansættes 2 saadanne, bør da den ene være en Kvinde.

Et Flertal indenfor Udvalget har dernæst foreslaaet, at der oprettes et helt nyt Organ i Forbindelse med Overinspektionen, nemlig et „Børnenævn“, der skal fungere baade som kontrollerende og sagkyndig Støtte for Overledelsen og udgøre det faste og af Personskifter indenfor Overinspektionen uafhængige Tyngdepunkt indenfor den ved Børneloven skabte Forsorg. Ved Sammensætningen af dette Nævn har det været Formaalet til den ene Side at medtage Repræsentanter for alle de Organer, med hvilke Børneloven arbejder, paa den anden Side at holde Tallet indenfor en saadan Størrelse, at Apparatet ikke bliver for tungt.

Nævnet foreslaas sammensat af 7 Personer, nemlig paa følgende Maade: Det synes at være en selvsagt Ting, at Overinspektøren bør være Nævnets Formand, Overværgeraadet bør dernæst kunne sætte 1 af sine Medlemmer ind, Værgeraadene bør kunne sætte 2 Repræsentanter ind nemlig 1 By- og 1 Landrepræsentant; fremdeles foreslaas det, at saavel Opdragelseshjemmene som de private Foreninger hver bør kunne sætte en Mand ind, og endelig bør Nævnet have en Læge, udnævnt af Justitsministeriet.

Paa denne Maade mener man ved at have taget alsidig Hensyn til samtlige i Børnesagen foreliggende Interesser at have sikret Overinspektionen en konstant, saavel ansporende og befrugtende, som kontrollerende og hæmmende Institution.

Forstander Bech fra Flakkebjerg fremhævede, at Børnesagen jo var delt i flere Dele, hvoraf nogle (Opdragelse, Undervisning o. l.) hørte under Kultusministeriet, andre (Straf, sanitære og hygiejniske Foranstaltninger, Frafaldelse af Paatale, Indgreb i Forældremagten o. l.) hørte under Justitsministeriet. Forslaget søgte nu at samle alle disse Dele under et. Principielt var dette vel ogsaa rigtigt, men Taleren mente, at Sagen i saa Fald i sin Helhed burde henlægges under Kultusministeriet, da det ellers sikkert vilde blive vanskeligt at faa Folk til at tage Sagen op, idet disse naturligst og bedst skulde hentes fra de Kreise (Højskolen), der sorterede under Kultusministeriet.

Indlederen bemærkede hertil, at han ansaa det for umuligt at henføre Sagen i sin Helhed til Kultusministeriet, da de væsentligste Sider af Sagen (Berøvelse af Forældremagt, sanitære Foranstaltninger, Frafaldelse af Paatale, Tvangsforanstaltninger o. s. v.) var saadanne Led i Statsmaskineriet, der hidtil altid her i Landet var opfattet som henhørende under Justitsministeriets Embedsomraade og forudsatte en saadan Samvirken med andre Organer, der henhørte under dette Ministerium, at en Adskillelse fra dette maatte anses for umulig.

Byfoged Goll ønskede at henlede Opmærksomheden paa, at Flertalsforslaget i en enkelt Retning rummede store Farer, naar det henlagde Valgretten af de usagkyndige Medlemmer af Værgeraadene til den almindelige Vælgerklasse i Stedet for til Kommunalbestyrelserne. Der vilde herved let gaa Politik i Sagen. Kommunalbestyrelserne har vist sig stedse at vælge Medlemmerne efter rent saglige Hensyn. Ved Forslaget vilde politiske Hensyn blive eneraadende. Overfor Forstander Bech betonedes Taleren, at en enkelt Side af Børnesagen, Opdragelsen i Almindelighed, vel nok hørte ind under Kultusministeriets Embedsomraade, men man kunde ikke analogisere fra den almindelige Opdragelse til de af Loven omfattede Børn. De Børn, det her drejer sig om, er jo netop saadanne, som den almindelige Skoleundervisning har maattet opgive. Justitsministeriet har baade overfor disse Børn og overfor Samfundet det moralske Ansvar; da Deling maa anses for principielt forkasteligt, maatte man ubetinget foretrække, at Sagen blev henlagt helt og holdent under Justitsministeriet.

SAGFØRELSENS STILLING I DEN BORGERLIGE RETSPLEJE.

(Foredrag af Overretssagfører Edmund Warburg med efterfølgende Diskussion den 26de Februar 1912).

Det er Dem bekendt, at der allerede paa Christian V's Lovs Tid her i Landet findes Personer, Prokuratorer, der er enebeføjede til at gaa i Rette for andre. Eneretten er nu og vil efter den nye Retsplejelov i det væsentlige blive den samme. Fra ældgammel Tid har Sagførelsen sit Organ i dansk Retspleje. Lovgiveren er paa det rene med, at det bør være der, men anser Organet ikke just for et Gode, snarere for et nødvendigt Onde. Lovgiveren synes at mene, at Sagførerne af Natur er trættekære, at de har Hang til at forhale Retssagerne, og at de benytter deres Evner til at gøre sort til hvidt.

Af Frygt for disse Farer, har Lovgiveren dog ikke truffet hæmmende Bestemmelser overfor selve Sagførelsen. Lovgiverne overlader frit til Parternes suveræne Forgodtbefindende, hvad de ønsker afgjort under Trætten, og paa hvilket Grundlag de ønsker, at Afgørelsen skal træffes. Grunden hertil følger af Forholdets Natur. Hver Trætte opstaar paa sin egen Maner, har sit eget Tilsnit, og alene Parterne kan have virkeligt Kendskab til Sagens Grundlag.

Med Trætten henvender Parterne sig til Domstolene, der drives for Statens Regning. Da Gebyrene i den enkelte Retssag ikke kan sættes saa højt, at de dækker Statens Omkostninger ved Retssagen, er Staten interesseret i, at Procesapparatet ikke misbruges. Raadigheden over dette kan derfor

ikke tilkomme Parterne, men maa derimod tilkomme Dommerne, der paa Statens Vegne forvalter Procesapparatet.

Den danske Lovgivning har truffet omfattende Foranstaltninger imod, at Parterne misbruger Procesapparatet, enten ved at de overhovedet sætter Procesapparatet i Gang uden Grund, eller ved at de overflødig anvender de enkelte Procesmidler. Til at forebygge Misbrug af førstnævnte Art findes Forligslovgivningen og Mulfter for unødigt Trætte; til at forebygge Misbrug af Procesmidlerne Anstandslovgivningen og Mulfter for forhalende Procedure.

Frdn. 10. Juli 1795, ved hvilken Forligsinstitutionen indføres, er et gennemgribende Arbejde, der med stort Snille indfører denne Institution i den bestaaende Retspleje. Af Forordningens Organisationsbestemmelser ses det, hvor omfattende Institutionens Arbejde antages at ville blive. Af Bestemmelserne om Parternes personlige Mødepligt, Udelukkelse af Vidneforhør angaaende Forligsforhandlingerne og Forligenes Retskraft som upaaankelige Domme fremgaar det, hvor stærkt Institutionen rustedes.

Alligevel har Forligsinstitutionen næppe, saaledes som den virker i Praxis, haft nogen Indflydelse paa at hindre Misbrug af Procesapparatet, og den rigoristiske Anstandslovgivning heller ikke synderligt paa at hindre Misbrug af de enkelte Proceshandlinger.

Men Lovgiveren har gjort, hvad han kunde gøre til Hindring af Misbrug af Procesapparatet. Derefter overlades det til Parterne at raade over Paastanden i Sagen og over Paakendelsesgrundlaget. En Afvigelse fra dette Princip findes alene i Frdn. 3. Marts 1741, hvorefter ikke Parterne, men Dommerne afhører Vidnerne. En af Forholdets Natur flydende Begrænsning er det, at Parterne maa forelægge Retten et til Sagens Paakendelse tilstrækkeligt Materiale. I manglende Fald afvises i Praxis Sagen.

I den nye Retsplejelov bestemmes Sagførelsens Stilling ud fra de samme Synspunkter som i den nu gældende Retspleje, men Synspunkterne er gennemførte med yderligere Kraft og Konsekvens.

Forligslovgivningen opretholdes uforandret. Anstandslovgivningen skærpes, Anvendelse af Bevismidler, Vidneførsel, Syn og Skøn tilstedes ikke, forinden Retten har haft Adgang til at

skønne over, om Bevis er fornødent. (§§ 342, 343 og 344) Procesapparatet aflastes ved successive Domme, naar enkelte Krav, Søgsmalsgrunde eller Indsigelser hertil er modne (§ 285, 286). Spildte Møder, uforholdne Udsættelser, unyttig Bevisførelse eller andre overflødige og hensigtsløse Skridt medfører Erstatningsansvar (§ 310).

Efter at Retsplejeloven saaledes har truffet Værn mod Misbrug af Procesapparatet, overlades Raadigheden over Paastande og Paakendelsesgrundlag til Parterne. „Ved Afgørelsen af Sagen maa der ikke tages Hensyn til Søgsmalsgrunde og Indsigelser, som ikke er gjorte gældende af Parterne, og som disse er berettigede til at frafalde, om det end af Sagens Forhandling kan ses, at de kunde have været benyttede“ (§ 284).

Den nysanførte positive Afvigelse i vor nu gældende Ret fra Partsraadigheds-Principet (nemlig med Hensyn til Vidneførsler) findes ikke, da Parterne selv skal afhøre Vidnerne. De i §§ 250, 272, 273, 274, 275 indeholdte Bestemmelser om Dommernes Adgang til at fordre Oplysninger i Sagen harmonerer meget vel med Parternes fulde Frihed og Enebeføjelse til at oplyse Sagen, idet disse Bestemmelser alene indeholder det selvfølgeligelige, at Parterne — som raadige over Sagen — i ethvert Fald maa forelægge Retten Sagen paa en forstaaelig Maade.

En Afvigelse fra Partsraadigheds-Principet kunde synes indeholdt i § 348, idet der her hjemles Dommeren Ret til at „stille Spørgsmaal til Vidnet saavel til nærmere Oplysning om tidligere omspurgte Punkter som „til selvstændig Oplysning i Sagen“. Men Dommernes Arbejde i saa Henseende vilde være ganske ørkesløst, da Retten ikke kan tilkende Parterne mere, end de har paastaaet eller tage Hensyn til Søgsmalsgrunde og Indsigelser, der ikke er gjort gældende af Parterne (§ 284).

Efter denne Paavisning af Partsraadigheds-Principets Gyldighed i dansk Ret, vil der kunne vindes et dybere Indblik i Retsplejens Natur og psykologiske Yæsen ved en Undersøgelse af Principets Berettigelse. Her deler Meningerne sig.

I Modsætning til Principet om Parternes frie Raadighed over Sagen, opstilles Principet, hvorefter Dommeren er medvirkende ved Indsamling og Formning af Paakendelsesmaterialet, det saakaldte „Officialprincip“. Tilhængerne af dette Princip mener,

at det er bedst egnet til at skaffe Sandheden frem i Processen. Men Retsplejens Opgave er ikke den, i Almindelighed at skaffe Sandheden for en Dag, og Officialprincippet gennemfører ikke Konsekvenserne af et saadant Synspunkt. Først og fremmest fraviges disse i Udeblivelsessager. Her lægges den mødende Parts Paastand til Grund, uden at Dommeren efterforsker eller har Hjemmel til at efterforske, om Parten taler sandt. Udeblivelsen kan ikke fortolkes som Partens Enighed i de fremsatte Paastande. Udeblivelsen kan skyldes, at Parten har glemt at møde. Alligevel lægges udelukkende den mødende Parts Paastande til Grund. Altsaa viger Sandheden i Retssager, naar Parterne udebliver.

Men ogsaa, naar Parterne møder, viger Sandheden, nemlig for Parternes Ret til at nægte at udtale sig. Den ene Part kan vel ifølge Retsplejeloven faa den anden indkaldt til Afhøring, men udebliver den indkaldte, tvinges han ikke ved Falsmaalsstraf til at møde, eller tier han, tvinges han ikke til at svare; nej, man giver Retten Beføjelse til at fortolke Udeblivelsen, Tavsheden eller Ubestemtheden paa den for Modparten gunstigste Maade (§ 196). Altsaa: man søger ikke efter Sandheden. Det kan jo meget godt være, at det er af Undseelse eller for at spille Martyr eller af andre lignende Grunde, at den anden Part tier eller udebliver. Vil man indvende, at disse Grunde ikke kan tages for gode Varer, da Parterne saamænd nok skal ytre sig, hvis de derved kan hjælpe deres Sag, ja saa betyder denne Indvending jo netop kun, at man ikke efterforsker Sandheden længere, end Parternes Interesse rækker.

Stilles Spørgsmaalet nu, paa hvilken Maade denne Sandhed bedst bringes for Dagen og af hvem, bliver Svaret: Derved at der gives saa stor Bevægelighed, som det er muligt til Oplysning af Sagen, og at Oplysningerne skaffes frem af dem, der er inde i Sagen, af Parterne. Vilde man overlade til Dommerne at søge Oplysningerne, maatte disse dog søges hos Parterne. Dommerne vilde brudstykvist faa dem og derved blive udsatte for i deres Skøn at blive enten forhastede eller famlende.

Men, indvender Officialisterne, Parterne alene kan man ikke betro at sørge for Paakendelsesgrundlaget, thi Parterne er ensidige, tendentiøse, ikke helt sandfærdige. Ja, det er de, men

de er samtidig interesserede i at paavise, paa hvilke Punkter der af Modpartiet devieres fra Sandheden, og i saa Henseende er de ubarmhjertige i deres Krav til Sandheden. Da Sandheden ikke har ydre Kendemærker, maa ethvert Anbringende gøres til Genstand for en dobbelt Gruppering og Behandling. Gennem disse de kæmpende Kræfters Spil afklares Sagsgrundlaget netop for Dommeren.

Sagførelsens Opgave er ikke at levere et Slag for eller imod Sandheden, dens Opgave er at træde i Skranken for visse Interesser og bekæmpe andre.

Det er ikke saa, at Parter i deres Erklæringer, Vidner i deres Udsagn eller Skønsmænd i deres Udtalelser ere usandfærdige. Men Parter gaar ad Omveje, skyder Genveje eller søger Udveje — at holde Parterne til Sagens Kerne er Sagførelsens Opgave. Vidner siger mere end de, kritisk bedømt, kan staa ved, eller de siger ikke alt, hvad de véd — at paavise dette er Sagførelsens Opgave. Skønsmænd er ikke just tendentiøse eller partiske, men har som alle Sagkyndige, en Kæphest; at vippe dem af den, er Sagførelsens Opgave.

Den østrigske Retspleje, der staar paa Officialprincipet, paa-beraabes som et praktisk Vidnesbyrd til Fordel for dette Princip. Men fordi Officialprincipet passer for Østrig, er det ikke sikkert, det passer for os. Vi kender jo ikke noget til de stærke Nationalitets- og Konfessionsstridigheder, der har gennemrystet det nævnte Land; de Konflikter, der opstaar dær, staar som oftest i Ufordragelighedens Tegn, saaledes at Parterne overhovedet ikke kan mødes i noget som helst Samarbejde. I et saadant Samfund, hvor man ikke endnu er moden til en Retspleje, der bygger paa Principet om Parternes frie Raadighed, har Officialprincipet sin særlige Mission. Det Indtryk, man faar ved at overvære østrigske Retsforhandlinger er, at Officialprincipet hidser Dommerne til ivrigt at jage efter Forlig i Sagerne. Om Sandheden derved sker Fyldest, faar staa hen, mere sikkert er det, at Livet tages af Sagførelsen.

Sagførelsen henvender sig til Dommerne, fordi Parterne skal tale sig til Rette, og Trætten skal deles af Dommerne. Der skal tales til dem, ikke mod dem. Men det sidste vilde blive Tilfældet, hvis Dommerne traf selvstændige Dispositioner med Hensyn til Paakendelsesgrundlaget.

Dommerne er og skal være upartiske, ikke paa Forhaand have taget Parti for nogen af Parterne. Men sluttelig skal i enhver Sag den upartiske Dommer tage Parti — for at afsige Dom. Nerven i al Sagførelse er: at gøre de upartiske Dommere partiske. I dette Øjemed henvender Sagførelsen sig baade til Dommernes Erkendelse og Følelser. Sagførelsen maa bære ud over Parternes Skænderi og Tvekamp frem til Advokaturens Kunst, der ikke skabes af Sandhedens Fordringer, men af Parternes Interesse. Det er at haabe, at den nye Retsplejelov, der, i Modsætning til den nugældende Retspleje, byder Sagførelsen gode Vilkaar ved at stille de fleste processuelle Midler til dens Raadighed, snart maa træde i Kraft.

Professor Munch Petersen var uenig med Indlederen om Betydningen af Forligskommissionen i København. Denne Institution gjorde sikkert selv i Nutiden et overmaade godt Arbejde, og selve Forligsprøven bør ikke opgives; en anden Sag er, at man maaske i Nutiden gjorde bedre i at henlægge Forligsprøven til Retten selv.

Taleren var dernæst ganske uenig med Indlederen om „Sandheden“s Stilling i den civile Proces. Selvfølgelig maatte det i første Linie netop være Processens Formaal at skaffe den virkelige Sandhed frem, og Taleren vægrede sig ved at tro, at det var Indlederens alvorlige Mening at fornægte dette. At Sandheden ofte svigter f. Ex. i Udeblivelsessager, viser kun, at der er Begrænsning i de Midler, man benytter til at søge at faa Sandheden frem, men ikke, at man giver Afkald paa selve Principet.

Taleren var fremdeles uenig med Indlederen om Aarsagerne til den østrigske Proces Succes; overalt i Verden, hvor man har reformeret paa Processens Omraade, har det betydet en Tilnærmelse til den østrigske Proces; dennes Betydning kan derfor ikke skyldes nationale eller konfessionse Hensyn.

Derimod var Taleren enig med Indlederen i, at det maatte være Parterne, der har hele Raadigheden i den civile Sag. Fordelingen mellem Dommerens og Sagførelsens Arbejde burde imidlertid ikke bero paa Lovparagraffer, men alene paa det gensidige Forhold mellem disse Personer og paa det Arbejde,

hver især af dem kan yde. Indenfor Strafferetsplejen bør Arbejdet gaa ud paa at gøre Dommeren saa passiv som mulig; indenfor den civile Retspleje bør Dommeren have Incitamenter til at huske paa, at han ikke blot skal skille Personer imellem, men faa den virkelige Sandhed frem.

Indlederen betonedede, at han ikke havde udtalt, at Formaalet ikke var at skaffe Sandheden frem; han havde derimod udtalt, at Formaalet kun var at faa Sandheden frem, saa langt Parterne havde Interesse deri. Spørgsmaalet var derfor ene og alene, om Parterne selv eller Dommeren bedst egnede sig til at faa denne Sandhed frem. Der kunde formentlig ikke være Tvivl om, at hertil var Parterne de bedst egnede.

Justitiarius Ussing talte indtrængende for en successiv Gennemførelse af Retsreformen, saaledes at man strax gennemførte de Partier, der ikke krævede økonomiske Ofre, som f. Ex. saa godt som alle Civilprocessens almindelige Regler.

DEN SVENSKA AKTIELOVGIVNINGENS UDVIKLING OG HOVEDLINJERNE I DEN SVENSKA „AKTIE- BOLAGSLOV“ AF 1910.

(Foredrag af Advokat Tjerneld fra Stockholm, den 25de Marts 1912).

Den første Anvendelse af Aktiebolagsprinciper i Sverige findes i de store Handelskompagnier. Det første af disse grundedes i Aaret 1607 under Kong Karl den 10de i Henhold til et kongeligt Patent, udfærdiget paa Tysk. I de følgende Aar stiftedes en hel Række Handelskompagnier i Aktiebolagformen, men ingen af dem kom til at spille nogen videre kommerciel Rolle, da de saa godt som alle paa Grund af deres hele bureaukratiske Tilsnit mere maatte anses som Forgreninger af Statsforvaltningen end som baarne af privat Foretagsomhed. Datidens Retsbevidsthed havde næppe nok opdaget „Aktiebolaget“ som en særlig retlig Foreteelse, og da det aldrig stiftedes uden samtidig at forsynes med kongelige Privilegier, er det kun som Bærer af saadanne, at de enkelte Retslærde, der skænker det nogen Opmærksomhed, gør det til Genstand for Omtale. I hele den følgende lange Periode lige indtil Aaret 1848 savnedes fuldstændig enhver Lovgivning om Aktieselskaber; alene gennem de stadige Privilegier afspejledes Datidens Opfattelse af Selskaberne og deres Retsforhold.

I Aaret 1848 fik Sverige sin første Aktielov, der i 15 sparsomme Paragraffer trak Grundlinjerne op for Dannelse af Aktieselskaber i nøje Overensstemmelse med den foregaaende Udvikling i Praxis. Loven hvilede paa Autorisationsprincippet.

De, der vilde danne et Aktieselskab, maatte danne dette i Overensstemmelse med Lovens Forskrifter og derefter erhverve kongelig Konfirmation paa Ordningen; denne Konfirmation var det centrale ved Dannelsen, og for at ingen skulde kunne unddrage sig denne, foreskrev Loven, at enhver, som afsluttede Retshandler for et Aktieselskab, hvis Statutter ikke var konfirmerede, skulde personlig svare til Forpligtelserne. Den kongelige „Prøvelse“ af Bolagsordningen var nærmest af rent formel Karakter og gik i det væsentligste kun ud paa at konstatere Ordningens Overensstemmelse med Loven af 1848. Da tilmed Loven var ret primitiv, ikke kendte offentlig Bekendtgørelse om Selskabets Forhold, og saa godt som ganske savnede Bestemmelser, der kunde værne Aktionærerne og Almenheden mod Aktiesvind, gav den Anledning til en til Tider ret voldsom Kritik. Først i Aaret 1895 afløstes Loven imidlertid af en ny Aktielov, der i det væsentligste hvilede paa Normativprincippet og paabød Publikation af Aktieselskabets Forhold. Denne Lov, som, samtidig med at den indførte gode Normativbestemmelser, lod tiistrækkelig Frihed aaben for den tvangsfrie individuelle Udvikling, blev af overordentlig stor Betydning for Sverige.

Allerede et Blik paa Statistiken vil vise dette:

I Aarene 1848—54 dannedes gennemsnitlig	6 »Bolag« aarlig.
- - 1855—64	14 — —
- --- 1865—70	60 — —
- 1871—83	130 — —
- 1884—94	186 — —
- -- 1895- 96, altsaa umiddelbart før	
den nye Lovs Ikrafttræden voksede Tallet,	
da man vilde skynde sig at faa de paatænkte	
Selskaber dannede under den gamle Lovs	
Regime til	311 — —
i Aaret 1896 sank Tallet paa Grund af de	
2 foregaaende Aars store Antal til	190 — —
men derefter stiger Antallet stærkt i Aarene	
1898—1904 til	420 — —
i Aarene 1905—1910 til	677 — —

Medens den interesserede Kapital i de nye Selskaber, der stiftedes i Aarene 1872—1891 svinger omkring 26 Mill. Kr.

aarlig, stiger den i Aarene 1892—96 til 43 Mill. Kr. aarlig og derefter

i Aarene 1897—1901 til	66	Mill. Kr. aarlig
- — 1902—1906 -	77	— - —
- — 1907—1910 -	122	— - —

I denne Udvikling fik Aktieselskabsformen en Anvendelse, som man hidtil næppe havde drømt om. Saaledes opkom Rederiaktiebolagene (i Stedet for de gamle Partrederier) og „Ejendoms („Fastigheds“) bolagene“, insolvente Boer sattes paa Aktier, og Kapitalen fordeltes i Aktier til Kreditorerne; Interessentskaber mellem Staten eller Kommunen paa den ene Side og Private paa den anden Side dannedes i Form af Aktiebolag (f. Ex. de norrländska Malmbolag, i hvilke den svenske Krone ejer Halvdelen af Aktierne) osv. osv.

Under denne stærke Udvikling begyndte der imidlertid, jævnsides med de sunde Føretagender at udvikles en tidligere ganske ukendt Aktiesvindel, og det viste sig nu, at den svenske Ret stod ganske hjælpeløs heroverfor, netop fordi Aktiesvindel var noget tidligere ganske ukendt. Allerede i Aaret 1903 anmodede Rigsdagen derfor Kongen om at foranstalte en Revision af Loven, og i Aaret 1905 nedsattes i den Anledning en Kommission af Jnrister og Forretningsmænd, der efter indhentede Oplysninger fra forskellige Institutioner forelagde et nyt Lovforslag i Aaret 1908. Forslaget blev derefter underkastet en grundig Prøvelse af „Lovraadet“ — en Afdeling af Højesteret i Forening med en fremragende Forretningsmand, Bankdirektør Jonas Kjellberg fra „Skandinaviska Kreditaktiebolaget“ i Stockholm — og sluttelig vedtaget af Rigsdagen i Aaret 1910. Loven traadte i Kraft den 1. Januar 1912. Det var alt tidligere i Sverige bragt paa Tale, at søge at faa en fælles skandinavisk Lovgivning om Aktieselskaber gennemført. Dette Forslag, der ogsaa syntes at have vundet Tilslutning i Danmark, strandede imidlertid, dels paa Modstand fra Norge, dels paa Modstand i den svenske Rigsdag, der mente, at et saadant Lovforslag vilde medføre, at man maatte give Afkald paa en hel Mængde Bestemmelser i Lovforslaget, der beroede paa specifik svenske Interesser og Erfaringer, om hvilke man vanskelig skulde have kunnet vinde Interesse i Danmark og Norge.

Jeg skal nu gaa over til en kort Omtale af det Standpunkt,

Loven af 1895 indtog til forskellige vigtige Spørgsmaal og samtidig paavise de Erfaringer, man i Sverrige drog af Lovens Mangler, samt de Bestemmelser, hvorved man i Loven af 1910 mener at have værnet sig mod de tidligere Misbrug.

Efter Loven af 1895 var Formen for Stiftelse af Aktiebolag ganske enkelt. Til Grund for Aktiebolagets Dannelse laa en „Overenskomst“ om Stiftelsen, indeholdende forskellige Bestemmelser om Bolagets Formaal, Kapitalens Størrelse, Aktiernes Beløb, Bestyrelsen osv. Denne Overenskomst skulde undertegnes af mindst 5 i Riget bosatte Personer. Saafremt Stifterne selv overtog Kapitalen, var Bolaget dermed strax dannet og kunde registreres, saasnart Halvdelen af Kapitalen var indbetalt.

Saafremt Stifterne derimod ikke vilde overtage hele Kapitalen selv, men vilde henvende sig til Almenheden herom, skulde de indgive Overenskomsten i 2 Exemplarer til en offentlig Myndighed, der beholdt det ene og leverede det andet tilbage med en Paategning om Anmeldelsen. Stifterne skulde derefter udfærdige Indbydelse til Aktietegning, indeholdende nøjagtig Afskrift af Overenskomsten og Oplysning om, hvor mange Aktier der udbødes. Saasnart Halvdelen af Aktiekapitalen var tegnet, kunde Bolaget registreres. Saafremt Stifterne selv overtog Kapitalen, var Bolaget dermed strax dannet og kunde registreres, saasnart Halvdelen af Kapitalen var indbetalt.

Saafremt Stifterne derimod ikke vilde overtage hele Kapitalen selv, men vilde henvende sig til Almenheden herom, skulde de indgive Overenskomsten i 2 Exemplarer til en offentlig Myndighed, der beholdt det ene og leverede det andet tilbage med en Paategning om Anmeldelsen. Stifterne skulde derefter udfærdige Indbydelse til Aktietegning, indeholdende nøjagtig Afskrift af Overenskomsten og Oplysning om, hvor mange Aktier der udbødes. Saasnart Halvdelen af Aktiekapitalen var tegnet, kunde Bolaget registreres. Saafremt Stifterne forbeholdt sig at indskyde andet end Penge for de af dem overtagne Aktier, var saadant Forbehold uden Virkning overfor Bolaget, saafremt det ikke var angivet i Indbydelsen. Publiciteten var yderst begrænset. Der var intet Paabud om Bekendtgørelse af Anmeldelsen; enhver, der ønskede Oplysninger om Selskabets Forhold, maatte søge disse i Centralregistreringsmyndighedens Registre i Stockholm; men Loven opstillede ingensomhelst Garantier for, at

Registrene kom til at indeholde fuldstændige Oplysninger om Bolaget, og i Praxis kom de nævnte Bestemmelser til at savne enhver Betydning saavel overfor Aktietegnere som overfor Trediemand af den Grund, at Registrene i Praxis blev ført saaledes, at Anmeldelsen og som Følge heraf ogsaa Registrene alene skulde indeholde, hvor meget der var indbetalt, men ikke, hvori Indbetaling var sket. Som Følge heraf maatte Registrene altid bibringe En den Opfattelse, at Indbetaling var sket i rede Penge.

Det ligger i Sagens Natur, at denne Lovfortolkning og Praxis maatte blive i høj Grad ødelæggende.

Særlig blev den saakaldte Simultanstiftelse gouteret. Man brød sig da end ikke om i Overenskomsten at optage Forbehold om Ret til at indskyde andet end Penge. Aftalen herom blev først truffet efter Selskabets Stiftelse, og alle tegnede Beløb bogførtes som kontant indbetalte.

Ved Lovens Revision gjalt det i første Række om at skaffe Garantier mod disse alvorlige Misforhold og i videste Omfang at yde Almenheden en virkelig Beskyttelse mod Aktie-svind. Midlet herimod søgtes i første Række i en stærk Udvidelse af Publiciteten. Samtidig foreslog Kommissionen fuldstændig at stryge Simultanstiftelsen. Dette vakte en Storm af Uvilje, men blev dog sluttelig gennemført, saaledes at der nu krævs samme Form for Stiftelse af alle Selskaber. Fremdeles blev det paabudt, at Stiftelsesoverenskomsten skulde indeholde nøjagtige og specificerede Oplysninger om alle Aftaler og Forbehold om Indbetalinger i andet end Penge. Den svenske Lov er paa dette Punkt ganske svarende til det danske Udkasts § 5; en eneste Forskel findes deri, at den svenske Lov ikke som det danske Udkast forbyder Aktietegning „paa Vilkaar“. Stiftelsesoverenskomsten skal dernæst annonceres i Sverriges offentlige Tidender og i en lokal Avis og indleveres til en offentlig Myndighed samt til de Tidender, hvori den har været annonceret. Derefter oprettes Tegningslister, paa hvilke Aktietegning alene kan ske. Paa det konstituerende Møde skal fremlægges in originali en særlig Beretning om de Forbehold, som er gjort om Indskud i andet end Penge. Garantier for Aktiekapitalens virkelige Indbetaling har man søgt at erholde ved at stille skærpede Fordringer ved Bolagets Registrering til

Oplysning om Kapitalforholdene. Forinden Registrering kan ske, fordres vedblivende, at Halvdelen af Kapitalen er indbetalt, og først derefter maa Aktierne udstedes; derved umuliggøres det at søge at interessere Trediemand i halvfærdige Bolag.

Efter Loven af 1895 paahvilede der kun Stifterne Ansvar, hvis de mod bedre Vidende gav urigtige Oplysninger om Bolaget ved Registreringen eller iøvrigt var strafskyldige efter Straffeloven. Ved Forelæggelsen af Lovforslaget af 1910 blev 1ste Kammer staaende ved denne Bestemmelse, saaledes at Stifterne kun skulde blive ansvarlige overfor Bolaget, saafremt Ejendomme eller Rettigheder overtages til Overpris og Stifterne mod bedre Vidende gav urigtige Oplysninger om Værdien. 2det Kammer sluttede sig paa dette Punkt til Regeringsforslaget, der stod paa samme Standpunkt som tysk og finsk Ret, og foreslog, at Stifterne skulde være ansvarlige, saasnart Ejendomme eller Rettigheder overtages til højere Pris end den virkelige; alene hvis Stifterne hverken havde eller burde have haft Kundskab om, at Overtagelsesprisen var for høj, kunde de slippe for Erstatningspligt. Herom udviklede der sig den hæftigste Strid, der endte med, at 1ste Kammer sejrede, og Reglen er derfor den, at et Selskab kan dannes paa hvilke Værdier det skal være, blot man taler Sandhed, et Standpunkt, der sikkert er fuldt ud betryggende uden samtidig at lægge for stærke Baand paa Handlefriheden.

Hvis Bolaget i de to første Aar efter Stiftelsen overtager bestaaende betydelige Værdier i løs eller fast Ejendom for Beløb, der overstiger $\frac{1}{5}$ af Aktiekapitalen, skal Beslutningen herom registreres og bekendtgøres.

Medens Loven af 1895 ingen Bestemmelser indeholder om Regnskabsaflæggelsen og Optagelsen af Status, indføres i Loven af 1910 en hel Række Bestemmelser herom, sigtende til at konsolidere Selskabet og klarlægge dets Værdier for de Interesserede. Dernæst optages forskellige Regler om den formelle Posteringsmaade i Regnskabet, saaledes f. Ex., at Aktiekapitalen og Reservefondet skal hver for sig opføres paa Balancens Passivside, og at Aktier, som Bolaget maatte eje i andet Bolag, skal specificeres, og det sidstnævnte Bolags seneste Balance vedlægges Regnskabet. Bestyrelsen skal i Beretningen gøre Rede for Afskrivningerne i det forløbne Aar; denne Bestemmelse

retter sig mod den almindelige Praxis hos os i større Bolag, at Bestyrelsen før Aarets Afslutning afskriver betydelige Beløb paa de større Konti, uden at Aktionærerne faar noget at vide herom.

For at værne Aktionærerne mod Overgreb fra Bestyrelsens Side bestemmes, at ingen maa iklæde Selskabets Forpligtelser eller disponere over dets Aktiver til Fordel for Formaal, der er Selskabet uvedkommende; denne Regel har sin største Betydning derved, at den kan paaberaabes overfor Trediemand; Loven forbyder endvidere Bestyrelsens Medlemmer at deltage i Afstemninger om Spørgsmaal, hvori de selv er interesserede.

Paa samme eller lignende Maade værnes Minoriteten af Aktionærerne mod Overgreb fra Majoritetens Side. Det forbydes Aktieejerne at deltage i Afstemning om Forhold, hvori de har en mod Selskabet stridende Interesse. For at gøre denne Bestemmelse effektiv og hindre Proformaoverdragelser, inden Afstemning sker, kan Aktionærere, der ejer $\frac{1}{10}$ af Aktiekapitalen begære, at enhver Aktionær forinden Afstemningen skal afgive en skriftlig Erklæring om, at han selv ejer de Aktier, som han stemmer paa; afgiver han ikke saadan Erklæring, er han udelukket fra Afstemning.

For at ændre Lovene kræves stærk kvalificeret Majoritet, ofte Enstemmighed, hver enkelt Aktionær kan indanke en Generalforsamlingsbeslutning for Domstolene inden 60 Dage, efter at den er fattet.

I Tilfælde af Likvidation vælger Generalforsamlingen Likvidatorer; for at Majoriteten, der jo kan udpege Likvidatorerne, ikke skal bortsvindle Værdierne eller disponere over dem til egen Fordel, kan $\frac{1}{10}$ af Aktionærerne hos Domstolene faa udnævnt en „god Mand“, uden hvis Samtykke Ejendelene ikke kan sælges underhaanden, og som tillige kan gøre Indstilling til Domstolene om Afskedigelse af Likvidatorerne, hvis der er Grund hertil.

Det vil af denne Fremstilling af de vigtigste Partier af Loven af 1910 om Aktiebolag fremgaa, at den svenske Ret har forladt sin tidligere passive Stilling og med fast Haand har grebet ind paa en Mængde Punkter i Aktiebolagsordningen, hvor man tidligere mente, at Lovordning var uheldig for ikke at sige umulig.

Om det er lykkedes at finde den rette Ordning, maa Fremtiden vise; har man taget Fejl, er det ikke værre, end at Fejlen kan rettes. Kommer det til at vare nogen Tid endnu, inden det tilsvarende danske Lovforslag bliver gennemført, vil i alt Fald den svenske Lov komme til at frembyde et interessant Jævnføringsmateriale.